

Misiunea Bisericii Ortodoxe Române în cadrul Episcopiei Hotinului (1923-1944)

Una dintre episcopiile ortodoxe memorabile din istoria Bisericii Basarabene este cea a **Hotinului**, cu o istorie strălucită de-a lungul secolelor. Această episcopie nu este importantă numai prin existența ei istorică seculară și prin faptul că este amplasată într-o zonă de hotar dintre două popoare și dintre două continente. Apoi, mai este importantă și prin existența cetății Hotin,¹ cetate ce de-a cursul secolelor a avut o importanță istorică și culturală. Pe lângă bogăția ei istorică, *episcopia Hotinului mai are parte de un popor ce are multe calități bune ca dragostea față de sfințele lăcașuri și îngrijirea lor.*² Acest popor iubitor de Dumnezeu este unul care prin trăirea lui a menținut flacăra credinței lui Dumnezeu pe teritoriul acestei episcopii. Lucrarea de doctorat cu titlul *Misiunea Bisericii Ortodoxe Române în cadrul Episcopiei Hotinului (1923-1944)* conține file de misiune și pastorație. Activitatea misionar-pastorală a episcopiei istorice este una plină de realizări. Lucrarea este alcătuită din VI capitole, fiecare capitol are subcapitole, toate capitolele au un conținut bine dezvoltat și surse bibliografice inedite.

Obiectivele urmărite în cercetarea acestei lucrări sînt următoarele:

1. *Prezentarea parcursului istoric și misionar al Episcopiei Hotinului;*
2. *Importanța Misiunii Episcopiei Hotinului;*
3. *Cercetarea vieții și activității Episcopilor și preoților slujitori;*
4. *Prezentarea fenomenului sectar și combaterea lui;*
5. *Importanța misionară și istorică a școlilor și mănăstirilor din episcopie;*

¹ Unul dintre scriitorii francezi, (F. Brun), ne face o descrierea a cetății Hotinului în secolul al XVIII-lea în felul următor: „Hotinul se află pe Nistru, sub al 50 gr. lung. și 4 gr. lat., pe o cotitură din malul moldovenesc. În înăuntru cetății se află: *O veche biserică*, prefăcută în mecet (geamie); casa inspectorului transporturilor militare și căpetenia strajei graniței; apoi cazărmile artileriei și locuințele Imamului și Muezinului.

Această veche cetate fusese clădită în chip cu totul iscusit și înțelept. În rândul de jos, era magaziiile, din care printr-o galerie de piatră, se putea ieși în câmp. Pe niște scări de minaret era urcarea spre încăperile frumoase ale garnizoanei. Se zice că altă dată, în aceste încăperi fusese haremul pașei. În mijlocul citadelei, la o adâncime de 300 coți, este o fântână în stâncă, cu apă adusă din Nistru.

Cea nouă, construită în afara de citadela veche, are patru porți: *Poarta Constantinopolitană, cea timișoreană, cea dinspre apă și cea secretă*. În această cetate, din afară sînt două băi și două mecate; iar în apropiere de poarta constantinopolitană, mai multe prăvălii. Mai încolo, spre citadelă, e baia; locunța Agăi ienicerilor; altă moscheie și cazarma ienicerilor; iar în fund, magazii cu pulbere. Sus alături de poarta Pașei și, în fața acestuia, locuința secretarului său. Peste drum de această casă, se află o foarte frumoasă și bogată baie publică a defterdarului Casim.Efendi; iar în fața ei, este o fântână și mormântul raposatei mamaei a Sultanului. Apoi tribunalul și cimitirul unde odihnește Abdi-Pașa. Tot aici mai sînt înmormântați diferiți defterdari și alte căpetenii. În fața porții moscheii este locuința autorului, care în 1136 (era turcă), adică 1723, a pierdut acolo un fiu și cu prilejul acestei nenorociri a alcătuit monograma scrisă pe piatra mormântului. Nu departe de seraiul lui Culciuc –Pașa, se află mecutul, făcut din biserica „Aghia Sofia”. În sfârșit, în afara întăriturilor unde trăiesc Lipcanii era mecutul Atac-Geamiri. *apud*. Arhiereul dr. Veniamin Pocitan Bârlădeanu, *Vechea Episcopie a Hotinului*, în *BOR*, an. L, nr. 2. (611), Februarie 1932, p. 107 (106-118).

² Pr. Dionisie Iavorschi, *Darea de seamă pe anul 1928, a secției administrative din episcopia Hotinului, Despre credincioși*, în *Episcopia Hotinului*, anul VI, nr. 7, (1929), p. 77.

6. *Descrierea unei mici perioade de persecuție și martiriu a preoților și creștinilor din cuprinsul acestei episcopii.*

Toate aceste obiective sunt tratate în lucrare cu lux de amănunte, problemele sunt analizate cu ajutorul metodelor de cercetare istorică moderne. O metodă des utilizată este gândirea critică, izvoarele fiind prezentate critic. O altă metodă este comparația, evenimentele sunt comparate între ele și între alte evenimente din țară. Toate acestea fiind încoronate cu descrierea detaliată a evenimentelor întâmplate în perioada arătată mai sus. Evenimentele sunt stabilite după următoarele criterii: *cronologic, teritorial și sistematic*. Toate evenimentele în marea lor majoritate au fost prezentate printr-o sinteză structurală a lor.

Scopul lucrării este de a studia amănunțit toate aspectele misionare și istorice ale istoriei Episcopiei Hotinului din anul 1923 până în anul 1944. Această cercetare are ca scop aprofundarea și aducerea la lumină a noilor informații bazate pe un material documentar inedit din diverse fonduri de arhivă, din diverse reviste și studii. Cercetând și analizând toată bibliografia, avem ca scop prezentarea subiectului în toată complexitatea sa, atât în plan primordial, bazat pe faptele istorice, cât și în plan general, prin crearea unui tablou general și integrat.

Perioada cronologică descrisă în această lucrare este 1923-1944. Aceasta este perioada în care s-a reorganizat episcopia Hotinului și și-a desfășurat activitatea misionar-pastorală. Perioada de timp cuprinsă în cercetarea acestei teze este una de 22 de ani. Este scurtă ca durată, dar intensă în slujire și misiune. Am amintit perioada de timp, deoarece studiul ei se poate extinde pe o perioadă mai îndelungată atât ca durată de timp cât și ca slujire. Am ales anume această perioadă, deoarece pentru mulți este necunoscută și neexploarată. Totodată, este o perioadă ce a rămas într-un con de umbră și necercetată. Pe lângă toate acestea este perioada cea mai importantă atât din punct de vedere al misiunii ce a îndeplinit-o această episcopie cât și faptul că această perioadă cuprinde activitatea cea mai extinsă. Este o perioadă de început și o perioadă de misiune într-un teritoriu ce a fost ocupat timp de un secol de Imperiul Țarist. Este importantă și prin faptul că cuprinde perioada de activitate din timpul celui de al II-lea Război Mondial. Perioada din timpul războiului este una cutremurătoare și înfricoșătoare, deoarece la început a fost precedată de o perioadă de deportări și martiraj atât pentru slujitorii episcopiei cât și pentru creștinii din cuprinsul acestei episcopii și din întregul teritoriu al Basarabiei. Despre activitatea și misiunea episcopiei Hotinului se pot spune multe, se pot cerceta și alte perioade de activitate, ca de exemplu perioada din timpul când Basarabia făcea parte din URSS și perioada de după independența Republicii Moldova. În acest interval de timp episcopia Hotinului cunoaște etape de înflorire spirituală, culturală și misionară. Fapt

datorat ierarhilor slujitori în această episcopie. Reorganizarea ei cuprinde toate sferile de activitate, atât edilitară cât și misionară. Până în perioada anului 1940 viața bisericească din episcopia Hotinului cunoaște dezvoltare și prosperitate. Începând cu anul 1940, situația a cunoscut o întorsătură neașteptată, datorită ocupației sovietice ce a durat din 3 iulie 1940 până în 26 iulie 1941, considerată *perioadă neagră pentru istoria Bisericii din Basarabia*, distruse fiind bisericile, preoții deportați și martirizați. Toată activitatea misionară, desfășurată în această perioadă de timp, este descrisă în această lucrare, cu lux de amănunte, informațiile fiind bazate pe izvoare arhivistice.

Această lucrare are ca suport de bază următoarele tipuri de surse: 1. documente inedite; 2. documente publicate; 3. știri și materiale din reviste și presă. Fondul de documente 1217, din Arhiva de Stat, legate de existența episcopiei Hotinului și activitatea ei este necercetată. Unele dosare nu au fost deschise chiar poate din ziua în care au fost semnate și așezate în fondul arhivistic. Nu este foarte bogat acest fond, însă cercetând filă cu filă poți scoate la lumina zilei adevăruri neștiute și necercetate de nimeni. Pentru găsirea de informații referitoare la situația bisericilor și mănăstirilor, a clericilor refugiați, despre pagubile materiale produse de către armata bolșevică Bisericii din Basarabia, putem găsi importante date în fondul 1135. Pentru o cercetare amănunțită a acestei teme, un izvor important îl pot constitui circularele și ordinele emise de Consiliile eparhiale, rapoartele și dările de seamă, documentele publicate în buletinele oficiale ale eparhiei și a celorlalte eparhii basarabene, listele sectanților convertiți la Ortodoxie.

În decursul trecerii unui secol de la înființarea episcopiei Hotinului despre activitatea ierarhilor și preoților slujitori în cuprinsul ei s-a scris sporadic unele studii cu diverse tematici legate de această temă. Istoricii din România le-a fost interzis să scrie despre Basarabia pentru a nu stârni anumite nemulțămiri față de Uniunea Sovietică. Apoi, ceea ce i-a împiedicat pe mulți de a cerceta și prezenta istoria episcopiei Hotinului și activitatea ei pastoral-misionară, a fost perioada ateocomunistă, ce aproape șaiszeci de ani a domnit asupra creștinilor și teritoriilor Basarabiei. Chiar dacă au fost scrise anumite studii, acestea au fost scrise la comandă pentru a servi luptei ideologice și propagandiștilor ateii. Majoritatea lucrărilor scrise în perioada sovietică, au astăzi doar valoare istoriografică, lipsite fiind de un conținut coerent și obiectiv.

În decursul a douăzeci de ani de democrație, în urma proclamării independenței Republicii Moldova, cercetările istorice au luat o altă întorsătură, istoria a revenit la ea acasă. Istoricii au obținut posibilitatea să cerceteze obiectiv evenimentele istorice, dând o interpretare critică analizei izvoarelor și evenimentelor istorice. Pentru istoria episcopiei

Hotinului, această perioadă este una în care se merită a fi scoase la iveală toată activitatea misionară și pastorală. Până în prezent întreaga activitate a episcopiei Hotinului nu a fost cercetată cu amănuntul scriindu-se o monografie, ci au fost scrise doar anumite studii și articole. Amintim în cele ce urmează autori și lucrări fără de care nu poate fi concepută elaborarea unei monografii a episcopiei Hotinului. În afara acestor lucrări există și altele, care pun în lumină importanța episcopiei Hotinului pentru istoria Bisericii din Basarabia.

Prin slujitorii Bisericii, misiunea Bisericii devine una publică și universală, existând în felul acesta acei preoți universalii de care ne amintește Sf. Apostol Petru *iar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric, la lumina Sa cea minunată* (I. Petru 2,9). În felul acesta ,cu adevărat, se creează comuniunea iubirii dintre persoane ce este asemenea comuniunii de iubire a Treimii, comuniune ce este caracteristică umanității, fiindcă umanul se împlinește și se desăvârșește în comuniune și solidaritate. Biserica privită ca un întreg este lucrarea fundamentală a mărturiei creștine, căci precum Biserica este Trup al mai multor membri, așa și mărturia creștină este prin natura sa comunitară, deoarece, afirmă Părintele Dumitru Stăniloae, *împlinirea omului stă în raport cu semenul*.³ Semenul este cel ce mă ajută să mă pot mântui și în raport cu el eu mă autoapreciez, el este pentru mine puterea de formare și înțelegere. Prin această mărturie viața omului devine una mărturisitoare, mântuitoare și de iubire jefitoare. Misiunea Bisericii pe lângă faptul că are izvoarele ei, *Euharistia este izvorul misiologiei în Biserică. Scopul ei fiind de a-i aduce pe oameni în Biserică și în jurul prestolului sfânt*.⁴ Euharistia nu este doar un izvor al misiunii și însăși scopul misiunii de a-i uni pe creștini cu Hristos în Biserică, devenind toți mădulare vii ale Bisericii. De aceea și propovăduirea Evangheliei, pe lângă faptul că-i descoperă omului adevărul tainelor divine, prin intermediul ei omul se împățește de Logosul divin al Scripturilor, din care s-au împărtășit Ucenicii Domnului în călătoria spre Emaus. Toate acestea se datorează rugăciunii, care *este o altă taină a succesului misionar*.⁵ Rugăciunea este temeiul de bază a misiunii creștine, ea este viața ei ce se încununează cu împărtășirea Euharistică. Nu se poate face misiune fără rugăciune, ea este suflu de viață al misiunii creștine, ea este începutul misiunii și scopul însuși al misiunii creștine. În rugăciune fiecare își recunoaște rolul misionar, fie creștin fie preot. Ea nu este doar viața misiunii, ci și viața întregii existenței, deoarece existența și viața înseamnă rugăciune.

³ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie și Românisim*, Edit. Albatros 2008, p. 14.

⁴ Игумен Пантелеимон Бердников *Миссиология*, Белгород, 2010, стр. 274.

⁵ Dr. Grigorie Gh. Comșa, *Secretul Misionarismului*, în *Misionarul*, An . I, 1929, p. 9.

Apoi, *sensul misionar al Bisericii este acela că este trimisă să vindece orice ruptură între divin și uman, între material și spiritual, între istorie și eshatologie, să restaureze continuitatea creației.*⁶ Această misiune o continuă slujitorii și credincioșii Bisericii, căci ei sînt *întăriți și neclintiți de la nădejdea Evangheliei* (Col. 1,23) spre a face cunoscută și vestită această nădejde a Evangheliei, care este viața lumii.

Cei ce au păstorit cu jertfire și dăruire și care au ocupat scaunul acestei episcopii și *care au izbutit să înfăptuiască cea mai înfloritoare Episcopie din țară*⁷ au fost Episcopii Visarion Puiu, Tit Simedrea (decembrie 1935-iunie 1940) și Partenie Ciopron al Armatei (în perioada 1941-1944), care la 17 iunie 1937 este ales episcop al Armatei, cu sediul în Alba-Iulia, înscăunat fiind pe data de 10 octombrie. Viața și activitatea misionar-pastorală făcută în această episcopie de către acești episcopi este descrisă cu lux de amănunte în această lucrare.

Imperativele misionare ale episcopiei Hotinului în decursul istoriei sale au fost următoarele:

1. *Consolidarea vieții parohiale;*
2. *Aducerea și integrarea creștinilor în viața liturgică a bisericii;*
3. *Transmiterea credinței și tradiției;*
4. *Raportul creștinilor cu creștinii de celelalte confesiuni neoprotestante;;*
5. *Întărirea unui dialog între Biserică și cultură sau, mai bune zis, întărirea dialogului între-cultural.*

Aceste obiective justifică rolul însemnat pe care l-a avut episcopia Hotinului în decursul istoriei ei, deoarece prin mijloacele misionare și pastorale ce le urmărea și cărora le slujea, a întărit mărturia credinței mărturisitoare de secole pe teritoriul Basarabiei. Biserica, având *misiunea de slujire creștină a credincioșilor*⁸, a slujit cu timp și fără timp credincioșilor din cuprinsul episcopiei prin episcopii și preoții ce au slujit și au mărturisit că viața este slujire și jertfă. Slujirea episcopilor și preoților în cuprinsul acestei episcopii era una foarte importantă, prin trecutul ei istoric și prin jertfa misionară a slujitorilor ei. De aceea, se merită de cercetat și amintit contemporanietății misiunea și importanța slujitorilor acestei episcopii, slujitori ai lui Hristos și ai omenirii. Ei au slujit cu timp și fără timp, fiind întru totul următori ai lui Hristos în slujire și jertfire.

⁶ Pr. prof. Ion Bria, *Destinul Ortodoxiei*, Edit. IBMBOR, București 1989, p. 11.

⁷ ***, *Cuvânt despre Episcopia Hotinului*, în *Cugetul Moldovenesc*, An. IV, Nr. 5-7, 1935, p. 2, pp. 2-4.

⁸ Diac. prof. O. Bucevschi, *Hristos în Biserică și lume*, în *MO*, an. XV, nr. 9-10, (1963), p. 700.

Episcopia Hotinului a fost reînființată la 10 martie 1923, cu sediul în orașul Bălți.⁹ Această episcopie avea o populație în număr de 200.000 capi de familie, majoritatea de naționalitate română, iar în Nordul județului Hotin o neînsemnată parte sunt ucrainenii și rutenii.¹⁰ Fiind de diferite etnii, gândirea și perceperea lor era diferită, în primul rând privea cu neîncredere la izbânda întemeierii acestei episcopii.¹¹

Prin proiectul de unificare bisericească, elaborat de Ministerul Cultelor, în Articolul 2 se prevedea trecerea Episcopiei Hotinului de la Mitropolia Basarabiei la Mitropolia Cernăuților¹², iar Arhiepiscopia de Chișinău se întitula în felul următor: *Mitropolia Basarabiei și a Dobrogei cu eparhiile: 1. Arhiepiscopia Chișinăului, 2. Episcopia Cetății Albe-Ismail, 3. Episcopia Constanței.*¹³ Noul proiect de unificare a stârnit nemulțumiri în rândul clericilor și credincioșilor din cuprinsul Basarabiei. Ei erau nemulțumiți de acest proiect deoarece în decursul istoriei viața episcopiei Hotinului era foarte strânsă de viața bisericească din Basarabia și nici într-un caz nu se poate despărți de ea, dar totodată prin această despărțire a episcopiei Hotinului de Mitropolia Basarabiei se pregătește o rupere a Basarabiei în două, și nu întâmplător, și astăzi un mare număr din satele Nordului Basarabiei sunt în componența Ucrainei și nu a Republicii Moldova. Apoi, averile bisericești, care timp de secole și decenii s-au format erau comune și puteau fi așa de ușor de împărțit. Această nemulțumire de despărțire a administrației bisericești și reforma calendarului a condus la nemulțămirea din partea Bisericii basarabene față de conducerea politică și bisericească din București. Aceste nemulțumiri i-au determinat pe clerici să se adune într-o comisie reprezentată de o delegație compusă din preoții iconomi, cum ar fi: *I. Andronic, T. Gavrilovici, V. Dimitriu, I. Trofîmov, I. Știucă, Prot. P. Guciujna, Preot. T. Dumbravă.* Toți aveau ca scop înaintarea la data de 1-3 Decembrie 1924 a mai multe memorii la București.¹⁴ Iar pe data de 12 Decembrie 1924 în numele organizațiilor Partidului Poporului de sub șefia

⁹ Orașul Bălți este așezat între județul Hotin la Nord și județul Soroca, la N-E județul Orhei, la Est județul Chișinău, iar la Vest hotarul cu România este desemnat prin linia Prutului, de la gura Racovățului și până la satul Costești. Este așezat pe malul drept al Răutului, la gura Răutului; de la Bălți până la Chișinău sânt 121 de km. Din trecutul acestui târgușor al Moldovei se știe că în secolul al XV-lea el a fost ars și prădat de tătarii de sub Ghirei-Kan. La 1711, Petru cel Mare, în retragerea sa, după ce a fost bătut cumplit de turci, a avut aici magazii cu provizii pentru armata sa, acestea fiind prădate de tătarii. Până în anul 1887 ținutul care astăzi se numește Bălți, făcea parte din teritoriul Iașilor. Sub stăpânirea rusească Bălțenii n-au știut ce-i teama de oblăduitori. Limba și credința în ziua de mâine, își aveau rădăcini adânc pătrunse în băștinașii orașului.

¹⁰ Pr. Dionisie Iavorschi, *darea de seamă pe anul 1928, a secției administrative din episcopia Hotinului* în *Episcopia Hotinului*, an. VI, nr. 7, 1929, p. 70.

¹¹ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 489, f. 209.

¹² Pr. I. Doliscinski, *Proiectul de unificare bisericească elaborat de Ministerul Cultelor*, în *Luminătorul*, an. LVII, 1 Decembrie 1924, nr. 33, p. 7.

¹³ ***; *Intervenții oficiale și memorii. În legătură cu Proiectul de unificarea Bisericii Române-Trecerea Episcopiei Hotinului la Mitropolia Bucovinei*, în *Luminătorul*, an. LVII, nr. 34, 15 Decembrie, 1924, p. 15.

¹⁴ *Ibidem*, p. 25.

Domnului General Averescu din Basarabia s-a organizat *Protestul Basarabiei contra rășluirei episcopiei Hotinului*.¹⁵ Acesta prevedea o nemulțumire de noua lege. Protestatarii își revendicau drepturile istoriei și păstrarea unității administrative a Basarabiei. Acest protest a fost înmânat: *Sf. Sinod, Î. P. P. Mitropolit Primat, D-l Prim- Ministru, D-l Ministru de Culte, D-l Președinte al Senatului, D-l Președinte al Parlamentului și la toți Mitropoliții și Episcopii din Țară*.¹⁶

Astăzi, când se împlinesc 90 de ani de la reînființarea episcopiei Hotinului, nu se mai poate vorbi de componența ei așa cum o întâlnim în perioada interbelică. Bisericele ce s-au aflat sub jurisdicția canonică a ei sunt împărțite în felul următor: o parte din ele, ce făceau parte din județul Bălți, în prezent în componența Episcopiei de Bălți și Fălești, iar o altă parte sub jurisdicția Episcopiei de Edineț și Briceni. O altă parte se află în componența Mitropoliei Chișinăului și a întregii Moldove, o altă parte intră în componența Episcopiei de Ungheni și Nisporeni și o altă parte se află în componența Mitropoliei din Cernăuți ce se subordonează componenței Mitropoliei din Kiev.

Dacă pentru sate era nevoie de o bună organizare materială pentru buna desfășurare a misiunii preoțești, la fel și episcopia pentru a-și îndeplini rolul ei misionar și pastoral erau nevoie de aceste bunuri materiale care să-i permită buna desfășurare a acestor activități. Cei care s-au ocupat de înzestrarea episcopiei cu aceste bunuri au fost în primul rând episcopii slujitori ai acestei episcopii și credincioșii din cuprinsul episcopiei și nu în ultimul rând și statul. Datorită acestor ajutoare, în anul 1939 episcopia Hotinului dispunea de următoarele bunuri materiale:

1. *Biserica Episcopală;*
2. *Palatul episcopal, cu paraclisul Cuvioasa Parascheva, via 3 ha. în jurul palatului episcopal, grădina de pomi fructiferi 5 ha, 6 ha. s-a folosit pentru parcul din jurul reședinței episcopale, 10 ha. pepenieră ;*¹⁷
3. *Clădirile consiliului eparhial cu dependențe pentru locuința secretarului eparhial, serviciu de arhitectură, exarhatul mănăstirilor și a intendentului consiliului eparhia;*
4. *Clădirile cu două apartamente pentru consilierii de la secția bisericească și culturală;*
5. *Clădirea nouă a atelierelor de obiecte și lumânări bisericești cu depozitele lor, terminată complet de construit în anul 1938 și care a costat 2.066.808 lei;*¹⁸

¹⁵ S. Niță, *Protestul Basarabiei contra rășluirei episcopiei Hotinului în Luminătorul*, an. LVIII, 1 ianuarie 1925, nr. 1, p. 57.

¹⁶ Ibidem, p. 57.

¹⁷ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 563, f. 16.

6. Clădirea fostului Seminar Teologic din Bălți;
7. Clădirea pentru locuirea personalului monahal de la catedrala episcopală din Bălți;
8. Casa cu terenul de pe lângă biserica Sf. Apostoli Bălți,¹⁹ această clădire se afla pe strada Voievodului Mihail Nr. 71, pentru clerul Bisericii Sf. Apostoli;²⁰
9. Căminul eparhial din Bălți;
10. Reședința episcopală din Hotin, în această clădire a funcționat școala eparhială și a fost dată în folosință Episcopiei de către Ministerul Instrucțiunii Publice;²¹
11. Reședința episcopală din Soroca, și a proprietăților și clădirilor proprii a episcopiei în număr de 7.²² Clădirea reședinței din acest oraș de pe malul bătrânului Nistru a fost dăruită episcopiei de către proprietarul Aleinikov;²³
12. Terenul cu via de la Soroca;
13. 300 de ha de pădure situată lângă mănăstirea Dobruja, această pădure este dată episcopiei spre folosință pentru satisfacerea nevoilor e, și veniturile din exploatare se administrează de secția economică a eparhiei, care cu aprobarea chiriarhului va desemne care sunt nevoile în vederea cărora pot fi folosite veniturile acestei păduri;²⁴
14. Sesia episcopală cu schitul Sturzești;
15. Clădirile de la stațiunea balneară Burnas, județul Cetatea-Albă;
16. Tipografia eparhială, această tipografie a fost înființată cu stăruința episcopului Tit. Lucrările de construcție au început pe data 22 iunie 1939, și s-au finisat pe data 1 noiembrie 1939. Clădirea avea o lungime de 38 metri, înălțimea de 28 metri și lățimea 11 metri, a fost construită din cărămidă pe temelie de piatră și acoperită fiind cu tablă zincată. La parterul acestei clădiri a fost instalată Tipografia propriu zisă, în 9 camere, cuprinzând mașinele, zețaria, depozitul, legătoria și biroul administrației. În partea de Nord-Est, a fost amplasat atelierul de tâmplărie și garajul pentru automobile. La etaj sunt apartamente pentru locuința administratorului, apartament pentru meșterii lucrători ai tipografiei, și atelierul de pictură și poleit. Suma de bani la construcția acestui complex a fost de 1. 417. 401 lei.

¹⁸ ***, *Episcopia Hotinului în Situația Bisericii Ortodoxe Române, pe anii 1935-1938, Rapoartele generale ale Consiliului Național Bisericesc*, Tipografia Cărților Bisericești, București 1938, p. 469.

¹⁹ În anul 1931 preoți slujitori acei acestei Biserici din orașul Bălți îi întâlnim pe următorii: Arhim. Pimen Gheorghiu, Arhim. Daniil Cibotaru, Ieromonahul Xenofont eclesiarh, Ierodiaconul Nicodim cântăreț și Monahul Nicolae Canonarh. *conf.* ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 385, f. 6.

²⁰ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 415, f. 5.

²¹ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 415, f. 4.

²² ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 415, f. 2.

²³ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 415, f. 4.

²⁴ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 462, f. 15.

Mașinile și materialul pentru această tipografie au fost aduse de la fosta Tipografie eparhială din Chișinău.²⁵

17. Clădirea fostului Seminar din Edineț;

18. Orfelinatul de pe lângă drumul Hânceștilor;

19. Clădirea denumită Banca Clerului;²⁶

20. Clădirea seminarului din Bălți – după închiderea seminarului această clădire a fost dată în închiriere Liceului comercial de băieți din Bălți;²⁷

21. Clădirea fabricii eparhiale de lumânări, icoane și cruciulițe;²⁸

22. Clădirile anexe pentru gospodărie din cartierul Pământeni;²⁹

23. Clădirea de la stațiunea balneară Burnas județul Cetatea Albă;³⁰

24. La data de 20 Martie 1926 obține 100 de ha de pădure în Vânători, Neamț din plasa Cetatea Neamț județul Neamț,³¹ veniturile din folosința acestei suprafețe de pământ sunt proprii episcopului eparhial, și nu se admite nici un control din partea vreunui organ administrativ superior, fie laic, fie bisericesc.³² Pe lângă toate acestea enumerate se mai numără și partea de venituri din averile bisericești din Basarabia, problemă ce a durat aproximativ 20 de ani. Averile bisericești din Basarabia trebuiau să fie împărțite între: Arhiepiscopia Chișinăului, Episcopia Cetatea Albă-Ismail și Episcopia Hotinului. În urma hotărârii Sfântului Sinod din 3 Decembrie 1938,³³ Episcopiei Hotinului i-a revenit următoarea parte din averile bisericești din Basarabia:

1. Hotelul „Suisse” jumătate;³⁴

2. Orfelinatul preoțesc, acest imobil se afla în orașul Chișinău pe drumul Hânceștilor, acesta cuprindea o clădire solidă zidită din piatră ce avea 12 camere, magazie, o capelă ce

²⁵ ***, *Inaugurarea Tipografiei eparhiale*, în *Episcopia Hotinului*, Anul XIV, Nr. 2 (1940), p. 38.

²⁶ Prot. A. Tanasiev, *Darea de seamă generală a secției economice pe anul 1938-1939...*, p. 131.

²⁷ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 825, f. 38.

²⁸ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 563, f. 11.

²⁹ Personalul Palatului Episcopal era următorul: Serghei Boghiu, Filaret Bivol - Chelar, Sava Smuc – Bucătar, Alexandru Brușnevschi – Vezetiu, și Filip Gheorghe – fecior în casă, Ierodiaconul Ieron Cântar – La economat, Ierodiaconul Pahomie Bârcă – La gospodărie ajutor de econom, Artemie Gheorghiu și Vasile Cristea – Agronomi, Ioachim Copecencu – la cai, Dumitru Zaporozjan – la porci, Nicolae Ciornea – la oi, Serghie Ciornea – la vite, Ion Andronache și Grigorie Condrat la cai. *conf.* ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 385, f. 13.

³⁰ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 825, f. 36.

³¹ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 204, f. 47.

³² ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 462, f. 15.

³³ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 825, f. 36.

³⁴ Clădirea zisă Hotelul „Suisse”, situată în Chișinău, str. Alexandru cel Bun colț cu Gogol, cuprinzând un imobil mare cu două etaje, având un fond de comerț pentru hotel și restaurant, cum și o serie întreagă de clădiri anexe, ce se închiriază fie pentru magazine de comerț, fie pentru locuit și care imobil cu toate clădirile anexe este cuprins de o parte a străzii Alexandru cel Bun începând din str. Gogol până la str. Vartolomeu, iar a patra latură este imobilul lui Solomon Sur, formând o linie de la str. Gogol până la str. Vartolomeu.

cuprindea toate obiectele bisericesti necesare, 90 ha. de pământ arabil și 14 ha de viță de vi;³⁵

3. *Tipografia*,³⁶ această tipografie era o necesitate stringentă pentru episcopie, pentru tipăriturile eparhiale cât și pentru alte comenzi ale diferitelor autorități din cele trei județe, Bălți, Soroca și Hotin. Toate mașinile, materialele și mobilierul vor fi transportate la Bălți într-un local destinat pentru aceasta;³⁷

4. *Clădirea Băncii Clerului*,³⁸

5. *Seminarul din Edineț*;

6. *Azilul de bătrâne*.³⁹ Consiliul economic al episcopiei la încredințat pe preotul A. Tanasiev, pentru a se ocupa de chestiunea trecerii acestui azil în proprietatea Arhiepiscopiei din Chișinău, iad dacă aceasta refuză să-l treacă bisericii Sf. Ilie din Chișinău, dacă această biserică va avea aprobarea Arhiepiscopiei Chișinăului, iar dacă aceasta nu va avea aprobarea, atunci Prea Cucernicul Părinte va trata cu administrația administrația azilului „Al. Nevschi” din Chișinău;⁴⁰

Pentru buna îndeplinire a misiunii culturală, economică și misionară, au fost formate în cadrul Consiliului Eparhial diferite secții.

Secția Administrativ-bisericească,⁴¹ membrii acestei secții se ocupau de problemele administrative ale eparhiei.⁴²

Secția Cultural-misionară,⁴³ această secție se ocupa de problemele culturale și misionare din cuprinsul episcopiei.⁴⁴ În anul 1929, acestei secții i-ai intrat următoarele îndatoriri:

³⁵ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 825, f. 16.

³⁶ Tipografia este situată pe str. Haralambie Nr. 42, și cuprinzând construcții cu instalații de tipografie și clădiri anexe, cum și întreg inventarul al tipografiei.

³⁷ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 854, f. 20.

³⁸ Imobilul în care se află Banca Clerului Ortodox, este situat în orașul Chișinău, str. Ștefan cel Mare Nr. 126.

³⁹ ***, *Proces Verbal – Ședința Delegației permanente din 3 Decembrie 1938, în Situația Bisericii Ortodoxe Române, pe anii 1935-1938, Rapoartele generale ale Consiliului Național Bisericesc*, Tipografia Cărților Bisericești, București 1938. p. 518.

⁴⁰ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 854, f. 18.

⁴¹ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 11.

⁴² Această secție era alcătuită din următorii membri: Protoiereul Dionisie Iavorschi din Bălți, Prot. Gheorghe Ghiorghisn din Glodeni, jud. Bălți, Prot. Ioan Cerneavski din Lipnic jud. Soroca, Prot. Ioan Știucea din Coșernița jud. Soroca și Prot. Mihail Maldevici din Gvozdița jud. Hotin. *conf.* ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 11.

⁴³ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 11.

⁴⁴ Din această secție făceau parte următorii reprezentanți: Pr. Grigorie Comendant din Bălți, Pr. Vladimir Bujola din Florești jud. Bălți, d. Palamaru, profesor secundar din Bălți, d. A. Nicula, revizor școlar din Bălți, d. I. Cazacu profesor la Seminarul Teologic din Edineț și N. Serdiunea institutor, Bălți. *conf.* ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 11.

1. Seminarul Teologic din Edineț jud. Hotin, 2. Școala de cântăreți bisericești a mănăstirii Dobruja județul Soroca, 3. Școala de gospodărie sătească din mănăstirea Jabca județul Soroca, 4. Învățământul religios, 5. Conferințele duminicale, 6. Conferințele subcirculare, 7. Conferințele generale pastorale pe cercuri, 8. Bibliotecile parohiale și eparhială. 9. Sectele, 10. Ajutorarea studenților teologi și a celor nevoiași.⁴⁵

Secția economică,⁴⁶ în hotărârea din 12 Mai 1930, acest consiliu era format din doi clerici și patru mireni,⁴⁷ membrii acestei secții se ocupau de buna desfășurare a problemelor economice ale episcopiei,⁴⁸ acest consiliu se conducea după toate legile și dispozițiile regulamenare.

Pe lângă aceste secții de ordin administrativ culturale mai existau și forumurile judecătorești în cadrul episcopiei, de exemplu *Consiliul spiritual eparhial*.⁴⁹ Acestea se ocupau de cercetarea cauzelor și abaterilor dogmatice canonice a anumitor clerici.⁵⁰ Activitatea ierarhilor Hotinului nu s-au ocupat numai de zidirea de biserici, ci și de împărtășirea cuvântului lui Dumnezeu în cuprinsul eparhiei, prin reviste, ziare și cărți. Se merită de amintit că în cuprinsul acestei episcopii, cu purtarea de grijă a arhierilor și preoților slujitor, s-au editat: *Episcopia Hotinului*- buletinul oficial al episcopiei (1925-1940); începând cu data de 1 aprilie 1942, buletinul oficial al episcopiei a fost înlocuit cu revista *Biserica Basarabeană* – servea drept buletin eparhial în următoarea perioadă (1942-1943), având o parte oficială și una neoficială; *Însemnări creștine* – revistă ce avea un conținut pastoral-misionar (1938-1940); *Credința noastră* – gazetă independentă ce cuprindea un bogat conținut spiritual și național. La toate aceste ediții eparhiale cu binecuvântarea și stăruința episcopului Partenie, se mai adaugă apariția la 4 august 1943, a unei noi tipărituri eparhiale, intitulată: *Povățuitorul creștinului*- în această publicație cititorul putea afla povățuiri și îndemnuri, pentru viață aleasă așa cum o vrea Biserica prin păstorii săi.⁵¹ Prin toate aceste tipărituri și scrieri religioase, ierarhii scaunului vlădicesc al Hotinului,

⁴⁵ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 69.

⁴⁶ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 11.

⁴⁷ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 31.

⁴⁸ Membrii acestei secții erau: preotul Dimitrie Popovici, preotul Eusebiu Popovici ambii din orașul Bălți, d. Emaul Cately fost prefect de Bălți, d. Ioan Ionescu deputat, d. Eufimie Popovici și d. Nikon Valuță, directorul liceului de băieți din Bălți. *conf.* ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 11.

⁴⁹ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 15.

⁵⁰ Din acest consiliul făceau parte următorii membri: Președinte prot. Petre Gheorghian din Pravila jud. Soroca, pr. Vasile Rotaru din Sofia jud. Bălți, pr. Gheorghe Jămăneanu din Cobâlne Soroca, pr. Teodor Filonov din Bălți. *conf.* ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 15.

⁵¹ Pr. B. Gr. Ch, *Noua ofrandă a scrisului bisericesc din eparhia Hotinului*, în *Biserica Basarabeană*, An. II, Nr. 7. p. 296. pp. 296-297.

doreau să readucă în sânul poporului creștin lumina credinței și a faptelor sfinte. În felul acesta ei deveneau, cu adevărat, urmașii marelui cărturar al Hotinului Vlădica Amfilohie.

Unul dintre capitolele acestei lucrări, tratate cu lux de amănunte, descrie importanța misionară a mănăstirilor și școlilor teologice din cadrul acestei episcopii. Mănăstirile, loc de liniște și rugăciune, *sunt o mărturie a prezenței lui Dumnezeu și a slavei Lui*.⁵² De slava prezenței lui Dumnezeu se împărtășește întreaga omenire sub diferite forme. Un mod deosebit de împărtășire îl au și îl trăiesc călugării, care urmează întru totul poruncile dumnezeiești. Ei sunt prezența unei mărturii adevărate a trăirii și urmării lui Hristos, prin ascultare și rugăciune, însă locul dobândirii acestei trăiri este pentru călugări în mod deosebit mănăstirea. Pentru o episcopie mănăstirile sînt adevărate mijloace de mărturisire a credinței și misiune. Episcopiile au nevoie în mod deosebit de mănăstiri și școli pentru a-și îndeplini rolul lor misionar și cultural. De mănăstiri, deoarece în ele se roagă călugării și prin această rugăciune lumea există, de școli pentru că ele pregătesc adevărații slujitori ai acelei episcopii. Mănăstiri și școli, rugăciune și viață, cunoștințe și înțelepciune, toate acestea sunt necesare unei episcopii pentru îndeplinirea adevăratului rol misionar și pastoral. Acest adevăr a fost recunoscut și resimțit de episcopii slujitori ai episcopiei Hotinului, care prin grija și sîrguința lor, în cuprinsul episcopiei, monahismul a cunoscut o amploare deosebită pentru acele timpuri.

Unul dintre capitolele descrise în această lucrare este cel în care este cercetat fenomenul sectar în cuprinsul Episcopiei Hotinului. Aceasta din punct de vedere teritorial-administrativ, era situată la granițele de răsărit a regatului. Aceste teritorii au fost de-a lungul timpului supuse ocupațiilor străine: cea austro-ungară și rusească. Populația în cuprinsul acestor teritorii era profund religioasă, sentimentală și tradiționalistă. Până în secolul al XIX-lea ființa creștinilor din aceste teritorii nu a cunoscut dezbinări, rătăcirii și mișcări sectare. Ceea ce a motivat ca în secolul al XIX-lea să apară asemenea mișcări și rătăcirii în aceste teritorii, sunt perioadele de ocupație străină care au denaturat credința autentică și plămada neamului. *Trebuie de menționat că sectanții se ivesc în satele populate de populație rusă și de alte etnii, cum este de exemplu: Prodănești unde sînt ruteni, Florești unde sînt diferite etnii. Moldovenii adevărați sunt indiferenți la aceste mișcări, ei fiind mistici înclină spre inochentism*.⁵³ De aceea, în provinciile unde trăirea ortodoxismului nu mai era curat românească, terenul a fost

⁵² Arhim. Emilianos Simonopetritul, *Cateheze și cuvîntări*, Ediția a II-a, Trad. diac. Ioan I. Ică. jr., Edit. Deisis, Sibiu, 2001, p. 90.

⁵³ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 189, f. 42.

*mai favorabil și sectele au prins rădăcini.*⁵⁴ Din cauza acestor perioade de ocupație străină, Basarabia a devenit *dintre toate provinciile românești, cea mai frământată de chestiuni religioase.*⁵⁵ Datorită așezării geografice a județelor ce făceau parte din cuprinsul episcopiei Hotinului, ele erau un loc potrivit pentru ca rătăcirile sectare să-și poată răspândi învățăturile și să-și poată face adepți. Din această cauză, *episcopia Hotinului era cea mai bogată în secte.*⁵⁶ Unul dintre județele din cuprinsul episcopiei Hotinului, ce se afla mereu în calea cotropitorilor, era Județul Hotin, de aceea și *era considerat ca unul dintre cele mai invadate de sectanți.*⁵⁷ Numărul sectanților existenți în aceste trei județe din cuprinsul episcopiei Hotinului era mare. Acest număr se datorează faptului că Basarabia era un teritoriu în care sectele pătrundeau din două părți: din Apus - sectele ce proveneau din gândirea raționalistă protestantă și Răsărit - sectele ce proveneau din misticismul slavon. Pe lângă acestea, se merită de amintit că *sectarii din eparhia Hotinului sînt mai mult produsul unei stări bolnăvicioase de fanatism decât al unor cunoștințe religioase luminate.*⁵⁸

Din rândul sectelor neoprotestante ce au pătruns în Basarabia, identificăm: *Baptiștii, Adventiștii, Nazarinienii, Studenții de biblie (Mileniștii), Studiștii, Secerătorii, Penticostalii și Evangheliștii.* Sectele protestante raționaliste au pătruns în Basarabia prin sectanții veniți din Ardealul care a fost stăpânit de unguri și Bucovina ce a fost alipită de Imperiul Habsburgic (1775-1918). Acești propagandiști veniți din *Transilvania, aduceau literatură populară religioasă în spiritul sectorist în cantități extraordinar de mari, pe care o distribuie gratis.*⁵⁹ Pe lângă curentul de sectari veniți din Transilvania se merită de amintit și de Primul Război Mondial, care a lăsat pe aceste teritorii un număr de ostași. Activitatea acestor secte neoprotestante se remarcă printr-o bună organizare internă, având o structură ierarhică perfectă, un centru, fiind împărțite în teritorii, pe „câmpuri”, „congregații”, „secții”. Sectele neo-protestante care au cunoscut drepturi și libertăți prin Constituția din 1923 sunt: *adventiștii de ziua a șaptea și baptiștii.*

Pe lângă sectele neoprotestante ce s-au ivit din cauzele enumerate mai sus, se merită de amintit că au existat și anumite mișcări *ce aveau un conservatism absurd,*⁶⁰ care s-au opus

⁵⁴ Arhiepiscopul Grigorie Leu Botoșăneanu, *Confesiuni și secte, studiu istoric-misionar*, Edit. Tipografia cărților bisericești, București, 1929, p. 39.

⁵⁵ Arhiepiscopul Grigorie L. Botoșăneanu, *O nouă erezie în Basarabia*, în *BOR*, An. XLVII, Nr. 3, 1929, p. 207.

⁵⁶ Eugen Drăgoi, *Arhiepiscopul Dr. Antim Nica Prinso la centenarul nașterii*, Edit. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2008, p. 203.

⁵⁷ P. S. V. *Cronica internă, Știri din județul Hotin*, în *Misionarul*, An. 2, 1930, p. 73.

⁵⁸ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 76.

⁵⁹ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 189, f. 16.

⁶⁰ Arhiepiscopul Grigorie Leu Botoșăneanu, *Confesiuni și secte, studiu istoric-misionar*, Edit. Tipografia cărților bisericești, București, 1929, p. 132.

învățăturii Bisericii. Acestea sînt sectele misticismului slavon. Asemenea mișcări au avut ca izvor următoarele cauze:

1. Pricina unor viziuni înșelătoare pe care le-a avut o persoană oarecare;
2. Hobotnicismul și tradiționalismul rigid;
3. Reformele bisericii (de exemplu: schimbarea în administrația Bisericii, îndreptarea calendarului). Toate acestea au stîrnit o nemulțumire în rândul creștinilor din cauza pătrunderii catolicismului;
4. Influența slavofilismului;
5. Circulația literaturii apocrife. De multe ori aceste mișcări au alcătuit o literatură religioasă populară ce satisfăcea sufletul simplu al creștinilor de la sate (Epistole, Visul Maicii Domnului);
6. Rezistența împotriva catolicismului și protestantismului;
7. Ignoranța religioasă.

Basarabia scăpînd de sub stăpînirea rusească *era invadată de sectele misticismului slavon*.⁶¹ O cauză a răspîndirii pe teritoriul Basarabiei a acestor mișcări mistice se datorează perioadei de subjugare rusească (1812-1918). La amplificarea mișcării a contribuit și faptul că Rusia suferise înfrîngere în războiul cu Japonia. Aceste circumstanțe au favorizat sentimentele apocaliptice, au trezit uimirea poporului simplu. Popoarele slave au fost Patria acestor mișcări mistice, *deoarece erau predispuși spre misticism, loc în care s-au cultivat aceste erezii*.⁶² Sectele misticismului slavon care au pătruns în Basarabia, atît pe filieră politică cît și pe filieră propagandistă, sînt următoarele: *Lipovenii, Duhoborții, Molocanii, Tolstoienii, Scapeții și Inochentiștii*.⁶³ Aceste mișcări mistice și religioase au găsit în Basarabia un teren parțial pregătit, cu o populație ce trăiește în ea o formă mai mistică și primitivă învățătura Bisericii. La această stare de suflet a creștinilor se mai adaugă starea de hobotnicie și supunere loială față de învățăturile acestor mișcări. Pe lângă mistica păgână a sectelor religioase ce a influențat apariția acestei secte se merită de amintit și foametea duhovnicească a credincioșilor, ce așteptau o reînviore a bisericii și a slujitorilor ei. Unele mișcări sectare, precum este inochentismul, au apărut chiar în rândul acestor creștini autohtoni.

Activitatea misionară în cadrul unei episcopii, depinde de misionarii și cercurile misionare existente în acea episcopie. Misionarul în cuprinsul acestei episcopii are un dublu scop: unul

⁶¹ Arhiepiscopul Grigorie L. Botoșaneanu, *Biserica Ortodoxă română și Celelalte confesiuni, Profilul Romano-Catolicilor.-Apariția sectelor*, în *BOR*, An. XLVI, Nr. 8 (569), august 1928, p. 676.

⁶² Arhiepiscopul Grigorie Leu Botoșaneanu, *Confesiuni și secte...*, p. 13.

⁶³ Arhiepiscopul Grigorie L. Botoșaneanu, *Biserica Ortodoxă română și Celelalte confesiuni...*, p. 679.

de predicare cu timp și fără timp, învățând, muștrând și un al doilea scop este cel de combatere a sectanților și readucerii în sânul Bisericii a celor rătăciți. Misionarii s-au confruntat cu indiferentismul religios și chiar fanatismul „sectanților”. Mediul spiritual în localitățile afectate de „secte” era descris astfel: „Starea necredinței este o stare anormală, bolnăvicioasă, patologică”. Pe lângă faptul că fiecare preot este un misionar în parohia sa, activitatea lui nu poate fi separată de activitatea misionară a episcopiei, ce rânduiește preoți misionari în cuprinsul fiecărui protopopiat. Pentru îndeplinirea misiunii în cuprinsul episcopiei, episcopul Visarion a înființat un fond misionar. El era alimentat din următoarele surse:

- a. *Cotizația de la eforie;*
- b. *Cheta de la biserică;*
- c. *Procente stabilite de la veniturile bisericilor;*
- d. *Cheta de la clerici;*
- e. *De la vânzarea literaturii misionare.*⁶⁴

Episcopul Visarion, văzând existența numărului mare de sectanți în cuprinsul episcopiei sale, a socotit de cuviință de a întemeia un Congres misionar. Existența unui asemenea Congres era binevenit pentru ca preoții să-și poată îndeplini activitatea misionară în cuprinsul parohiei și episcopiei. Acest Congres era alcătuit de preoți cu studii și cei ce aveau o experiență bogată în activitatea lor, deoarece misiunea presupune zel, convingere și activitate până la jertfă. Despre rolul și necesitatea unei comisii misionare și despre completarea numărului de misionari în cadrul Episcopiei Hotinului s-a discutat la Congresul eparhial din data de 24 iulie, 5 august 1924.⁶⁵

Formându-se acest Congres misionar în cuprinsul episcopiei, el își propunea următorul plan de activitate:

1. *Comitetul misionarilor se înființează independent în partea sa misionară și culturală, iar în partea sa materială va intra în înțelegere cu „Frățimea Nașterii lui Hristos”. Comitetul va fi în strânsă legătură cu Frățimea Nașterii lui Hristos, ca filială a ei.*
2. *Numărul misionarilor eparhiali se stabilește la 2, care a fost primit prin vot unanim. S-a pus la vot și numărul de 4 misionari, dar s-a respins.*
3. *În posturile de misionari eparhiali se primesc preoți fără parohie.*
4. *Suma salariului pentru preoții misionari a fost de 7000 lunar.*

⁶⁴ Pr. Ioan Cerneavski, *Fondul misionar*, în *Episcopia Hotinului*, Anul IV, Nr. 11-12 (1927), p. 139.

⁶⁵ ***, *Procesul – verbal Nr. 2. din 6 august, 1924*, în *Lucrările congresului al doilea eparhial al Episcopiei Hotinului, 6 – 11 august 1924*, Tipografia Eparhială, Chișinău, 1924, p. 4.

5. Misionarii eparhiali trebuie să frecventeze parohiile cele molipsite de sectarism cât mai des și regulat, iar celelalte parohii, despre care nu au informații precise, se vor vizita numai după chemarea parohilor și în baza ordinelor episcopului și autorităților bisericești.
6. Misionarii sunt obligați a scrie și a trimite la comitet cel puțin câte două broșuri pe an, cu un material corespunzător cerințelor vieții religioase pentru popor.
7. Comitetul misionar se va îngriji despre aranjarea lecțiilor publice, de persoane demne, odată sau două ori pe an, în reședința fiecărui județ.
8. Salariul misionarilor eparhiali se vor achita din izvoarele comune ale Bisericii basarabene.⁶⁶

Acest plan de activitate misionară era binevenit pentru ca episcopia să-și poată îndeplini rolul ei misionar. Episcopul Tit zicea că lucrarea misionară în parohie trebuie dezvoltată *pe plan de apărare, pe plan de conservare și desăvârșire*.⁶⁷ El prevedea o colaborare cu Frăția Misionară din Chișinău, cu ajutorul căreia puteau să dezvolte un misionarism activ în întreaga Basarabie. Misionarii erau adevărații propovăduitori ai Evangheliei, ei intrau în contact cu toate categoriile de persoane sociale din cuprinsul episcopiei. În felul acesta, datoria preotului misionar a devenit *un serviciu de sacrificiu*.⁶⁸ Fiecare cerc de parohii avea misionarii lui ce au desfășurat o activitate misionară foarte importantă. Episcopii episcopiei Hotinului militau pentru ca misionarii *episcopiei să fie în mare parte tineri pentru că tinerii au:*

- a. *Putere de muncă.*
- b. *Rezonanță sufletească.*
- c. *Sensibilitate pronunțată.*⁶⁹

Acestea erau socotite adevăratele calități misionare pe care trebuiau să le aibă un preot misionar. Puterea de muncă să-i trezească entuziasmul. Dragostea de Dumnezeu și Biserică erau puterile ce trezeau în preot entuziasmul misionar. Rezonanța sufletească pentru un misionar este forța de atragere și convingere, iar sensibilitatea pronunțată îl transformă pe preotul misionar într-un om al compătimirii și jertfirii. La toate aceste calități se mai poate de adăugat viața morală și cultura preotului misionar. Având toate aceste calități, misionarii își puteau îndeplini cu responsabilitate și credință, misiunea lor. Ei aveau rolul de a vizita

⁶⁶ ***, *Procesul – verbal Nr. 22, din 10 august, 1924, în Lucrările congresului al doilea eparhial al Episcopiei Hotinului, 6 – 11 august 1924, Tipografia Eparhială, Chișinău, 1924, pp. 16-17.*

⁶⁷ Pr. D. Popescu, *Congresul anual al misionarilor din eparhia Hotinului, în Episcopia Hotinului, Anul XIII, Nr. 6 (1939), p. 84.*

⁶⁸ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 275, f. 79.

⁶⁹ Pr. D. Popescu, *Congresul anual al misionarilor din eparhia Hotinului, în Episcopia Hotinului, Anul XIII, Nr. 6 (1939), p. 78.*

parohiile și de a organiza ore de catehizare a creștinilor. Pe lângă vizitele misionare făcute în cuprinsul satelor și orașelor din episcopie, ei trebuiau să scrie și să tipărească foi misionare pentru creștini, pe care le trimeteau prin parohii. Foile misionare tipărite de misionarii eparhiali răspundeau la întrebările credincioșilor din parohiile în care erau trimise. Preoții misionari din orașul Bălți, pentru a ușura activitatea misionară au înființat o *Școală biblică misionară în orașul Bălți pentru a-i uni laolaltă pe acei cu tragere de inimă pentru Hristos și Biserică*.⁷⁰ Activitatea acestei școli era sub directa supraveghere a preoților misionari. În cadrul acestei școli, se făceau cursuri de catehizare a creștinilor. La aceste cursuri catehetice, creștinii puteau adresa preotului misionar întrebările pe care îi interesa pentru care primeau răspunsuri.

Cercetând cauzele care au determinat pătrunderea învățaturii greșite ale sectanților în parohiile din cuprinsul episcopiei Hotinului, vedem că episcopii și preoții slujitori în cadrul acestei episcopii nu au rămas liniștiți de creșterea numărului de sectanți în această episcopie. Prin mijloacele misionare prezentate, episcopii și preoții au dus o activitate misionară foarte importantă, descoperindu-le credința cea adevărată și convingându-i pe unii creștini rătăciți să revină în sânul Bisericii celei adevărate. Mijloacele misionare au fost unele din cele mai eficiente pentru timpul de atunci. Convertirea anumitor rătăciți a fost determinată tot de anumite cauze și motive ce i-a determinat să se lepede de învățătura mincinoasă a sectanților și să revină în sânul Bisericii.

Cauzele care i-au determinat pe acești sectanți să revină în sânul Bisericii celei adevărate au fost următoarele:

1. *Învățătura sectară, baptistă ce are drept fundament numai și numai minciuna și escrocheria*.⁷¹
2. *Convingerea că, într-adevăr, una este adevărata credință, care se găsește în Biserica Ortodoxă și în afară de această Biserică nu e cu putință omului de a dobândi mântuire*.⁷²
3. *Recunoașterea, rătăcirea doctrinei adventiste și că numai Biserica Ortodoxă este singura nefalsificatoare*.⁷³
4. *Zeciuiala strânsă pe nedrept de către liderii religioși de la membrii adunărilor, cum este cazul păstorului baptist din Catranâc A. Melniciuc, care are și un salariu foarte mare,*

⁷⁰ Pr. Popescu, *Darea de seamă generală a secției culturale pe anul 1938-1939. Activitatea misionară în eparhie, în Actele, dezbaterile și hotărârile adunării eparhiale în sesiunea ordinară din anul 1939*, Tipografia – Bălți, p. 93.

⁷¹ ANRM, F. 1217, inv. 2, d. 38, f. 52.

⁷² ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 189, f. 266.

⁷³ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 572, f. 31.

*plus banii pe care îi strânge pentru diferite societăți, dar pe care îi întrebuințează personal.*⁷⁴

Acestea sunt cauzele ce i-au determinat pe mulți dintre sectari de a reveni la credința cea dreaptă. Dacă trecerile la sectari au fost determinate de anumite cauze materiale și sociale, vedem că revenirea în sânul Bisericii este determinată de neliniștea sufletească și lipsa de credință adevărată.

Activitatea misionară a preoților din episcopia Hotinului a fost desfășurată și în Misiunea din Transnistria, aceștia au fost în număr de 85 alături de *Episcopul Partenie*..⁷⁵ Preoții trimiși ai episcopiei Hotinului în această misiune și-au desfășurat activitatea pastorală în județul Iugastru din Transnistria, ce are ca capitală orașul Iampol. Acest oraș este situat pe malul stâng al Nistrului la vre-o 10 km spre Nord de orașul Soroca. Situația locașurilor bisericești în acest județ era tristă, se găseau prea puține biserici în care se putea săvârși Sf. Liturghie sau alte slujbe bisericești. În asemenea caz, în majoritatea satelor s-a amenajat un altar provizoriu unde creștinii primeau mângâieri sufletești de la preoții rânduși. S-au alcătuit coruri bisericești ce înălțau rugăciuni către Dumnezeu, în care creștinii își mărturiseau suspinul lor. Printre preoții ce au participat la această misiune se merită de amintit pe preotul B. Ch. din parohia Pravila, județul Soroca. Pe lângă activitatea preoților plecați în această misiune, la fel și cei rămași în parohiile lor, au participat la această misiune cu un ajutor material din partea credincioșilor din parohiile lor. În asemenea caz, se merită de amintit misiunea preoților din cuprinsul protopopiatului III Hotin, care a *donat protopopiatului Moghilău – Transnistria patru rânduri de veșminte*.⁷⁶

Venirea acestor misionari în această perioadă de iarnă a avut un scop anume declarat răspicat: *Să aducă mângâiere sufletească credincioșilor în timpul Sfintelor Sărbători ale Crăciunului*.⁷⁷ Acești misionari erau asemănați în presa vremii cu îngerii care Îl slăveau pe Hristos în noaptea nașterii Sale sau cu magii de la Răsărit care au venit să se închine Împăratului nou născut, aducând acestui popor o nouă veste, a dezrobirii sale de sub hidoasa fiară comunist-atei.

Alături de activitatea misionară desfășurată în timp de pace și liniște, se merită de amintit și situația politică și religioasă din perioada 1940-1944, care a stârnit o mare

⁷⁴ ANRM, F. 1217, inv. 2, d. 38, f. 52.

⁷⁵ ***, *Adunarea Eparhială a Episcopiei Hotinului. Secția culturală*, în *Biserica Basarabeană*, An. II, Nr. 5-6, p. 251.

⁷⁶ ***, *Mulțămiri publice*, în *Biserica Basarabeană*, An. I, 1942, Nr. 6, p. 390.

⁷⁷ *Primul raport al Misiunii Ortodoxe Române în Transnistria*, trimis guvernatorului, privind activitățile sale din perioada 15 august 1941 și 31 decembrie 1941, *Arhivele din Odessa*, 2242-1-1105, p. 10, apud Jean Ancel, *op. cit.*, p. 217.

nemulțumire în inimile și sufletele preoților și credincioșilor. Această stăpânire fără Dumnezeu i-a ținut pe preoții și credincioșii din aceste ținuturi *într-o permanentă vinere a patimilor*.⁷⁸ În această stare de pătimire sufletească și morală, autoritățile bolșevice au întărit presiunile asupra preoților și credincioșilor. Unii preoți și credincioși au fost deportați în Siberia Rusiei. Toate satele din Basarabia au fost supuse valurilor de deportări. În iarna anului 1940 arestările și represiunile au cunoscut o amploare deosebită. Cei deportați aveau următoarele obligațiuni:

- a. Deportatul trebuia să aibă o poziție socială bună;
- b. Să fi făcut parte dintr-un partid naționalist românesc;
- c. Să fi avut o bună situație materială;
- d. Să fi fost intelectual.

Fără drept de apel, sentințele erau aplicate în termen de câteva zile. În baza unor mărturii false, (calomnii) sau chiar a unor păreri și cuvinte greșite, oamenii erau imediat arestați. Motivele deportărilor erau invocate la nivel de stat: colaboraționalismul cu „ocupanții români”, „chiaburi” și „motive religioase.” *Numărul preoților deportați din cuprinsul Episcopiei Hotinului este de 17 preoți și 28 de cântăreți*.⁷⁹ *din județul Bălți au fost deportați 7 preoți și 15 cântăreți, din județul Hotin 2 preoți și 6 cântăreți, din județul Soroca au fost deportați 8 preoți și 7 cântăreți*.⁸⁰ Aceștia fiind puși la un regim strict de muncă silnică, la tăierea pădurilor în timpul iernilor când temperatura ajungea la 50-60 grade de ger, înghețându-le trupurile, erau puși în mine la extragerea cărbunilor și a altor zăcămintele. Alături de preoții deportați, în anul 1941 au mai fost deportați *în județul Bălți 1.162 capi de familie și 3.537 membri de familie*,⁸¹ iar *din județul Soroca au fost deportați 662 capi de familie și 1.874 membri ai familiilor*.⁸² Deportarea preoților și credincioșilor din Basarabia este descrisă de către E. Chersnovschi din orașul Soroca, deportată în anul 1941 în felul următor: *țin minte o gloată de soldați, strigăte, țipete, îmbulzeală și vagonul ticsit cu oameni pierduți și chinuiți... culcați cu toții claie peste grămadă, agățându-se fiecare de catrafusele sale, femei, bărbați, copii în vagonul de vite..., în minte mi se perindă șiruri de oameni dintre cei mai diferiți...- mici funcționari, prăvăliași, prostituate, învățători, pe care-i unea un singur lucru: nimeni nu-și dădea seama ce se întâmplă, plâneau cu toții de frică și disperare... La 15 iunie, după un control amănunțit, iarăși ne-au numărat și... pe neașteptate trenul s-a urnit*

⁷⁸ Ep. Partenie Ciopron, *Pastorală de Sfintele Paști 1942*, în *Biserica Basarabeană*, an. I, nr. I, p. 4, pp. 3-6.

⁷⁹ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 1048, f. 3.

⁸⁰ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 1049, f. 2.

⁸¹ Valeriu Pasat, *Calvarul. Documentarul deportărilor de pe teritoriul RSS Moldovenești, 1940-1950*, Edit. Rosspen, 2006, p. 119.

⁸² *Ibidem*, p. 119.

*din loc. Nu eram deprinși cu vagoanele de marfă, am căzut jos care încotro. De prin toate vagoanele răzbăteau plânsete și tânguiri: femeile boceau ca la mort. Ne era de mirare: își luau rămas-bun de la pământul natal, de la Basarabia... Acești nenorociți, care nu înțelegeau pentru ce păcat îi lovise o pedeapsă atât de strașnică, erau smulși din mediul lor obișnuit, pierzând tot ce-au adunat cu atâta greu ani și ani la rând... au urmat două trei săptămâni de drum. Eșalonul nostru se oprea în afara stațiilor. Vagoanele rămâneau tot timpul închise. În timpul opririlor nu ni se permitea să ne uităm pe ferestruici. Ni se aducea ba o căldare de ciorbă proastă, ba una cu apă, ba pâine. La întrebări nu ni se răspundea. Plângerile, ca de exemplu, dar și rugămintea de a ni se acorda ajutor medical, nu erau ascultate.*⁸³

Provincia românească Basarabia a trecut prin trei perioade de răstignire mărturisitoare, trei perioade de deportări cutremurătoare care au avut loc în următorii ani: primul an de deportări este anul 1941 în care au fost deportați 3.901 de persoane, al doilea anul a fost 1949, în care au fost deportate un număr de 8.827 persoane și al treilea an de deportări este anul 1951 în care au fost deportați un număr de 1.500 de persoane.⁸⁴ Pe lângă numărul de vagoane pline de populație nevinovată, se merită de amintit, că au fost deportați și un număr de persoane din satele aflate sub jurisdicția episcopiei Hotinului. În acest prim val de deportați din stația de tren Ungheni au pornit 48 de vagoane, din gara de tren Ocnița au pornit 83 de vagoane, din gara de tren a orașului Bălți au pornit 133 de vagoane și din gara Florești - 73 de vagoane.⁸⁵ Toate aceste persoane, care reprezentau elita culturală și religioasă a Basarabiei, au trăit o continuă robie babilonică, din care unii nu s-au mai întors. *Întreaga Basarabie a fost transformată într-o mare gară de trenuri pline de lacrimi.*⁸⁶ Unii au murit pe cale, de foame, boli și frig, alții au fost împușcați de către ostașii ruși, alții au murit sleiți fiind de puteri mergând pe drum, unii au fost schingiuiți, omorâți și înnecați. Istoria ne descoperă adevăruri cutremurătoare referitoare la mulțimea jertfelor și a fărâdelegilor pe care le-au avut de suportat slujitorii Bisericii Ortodoxe.

Pe lângă preoții și creștinii deportați în Siberia, se merită de amintit și pe cei ce au aflat un loc de refugiu și liniște la românii de peste Prut. Fiind luați prin surprindere, autoritățile civile și bisericești n-au putut organiza evacuarea persoanelor și a bunurilor acestor instituții. Credincioșii și preoții au fost puși în situația de a părăsi casele, averile și toate bunurile, luând drumul pribegii. La fel a pățit și preotul *Gheorghe Gematan, din satul*

⁸³ *Ibidem*, pp. 123-124.

⁸⁴ Iulian Chifu, *Rusificarea sub falduri sovietice*, în *Dosarele Istoriei*, Nr. 11 (39), 1999, p. 33.

⁸⁵ Valeriu Pasat, *RSS Moldovenească în epoca stalinistă, 1940-1953*, Edit. Cartier, 2011, p. 563.

⁸⁶ Viorica Olaru-Cemârțan, *Deportări. 12-13 iunie 1941 primul val de deportări în masă din Basarabia, Ororile Bolșevismului*, în *Timpul*, 5 iunie 2009, p. 16.

*Elisaveta județul Bălți, numit de pe data de 1 februarie 1930.*⁸⁷ Preotul, vorbind despre această refugiere, face următoarea mărturisire: *Pe 28 iunie, pe când mă pregăteam să plec la slujbă, pe la orele 17.00 am văzut pe strada Soroca-Bălți tancuri rusești și la aproximativ o oră, le vre-o sută de avioane rusești au împânzit cerul deasupra Bălților și satului. M-am întors acasă și luându-mi familia, am pornit pe jos spre Ștefănești. Când am părăsit satul oamenii plângeau că rușii îi ocupa. M-au oprit să-mi facă percheziție, deși enoriașii mei s-au opus. Oricum, am părăsit parohia fără hrană, fără cai, fără a-mi lua ceva bani.*⁸⁸ Unicul loc de refugiu îl afla doar la românii de peste Prut. Cei refugiați s-au împărțit pe tot întinsul Țării, ducând cu ei cucernicia și evlavia basarabeană, încoronată fiind cu frumusețea slujbelor bisericesti. În Rusia și Ucraina nu puteau să meargă deoarece fiara cumplită a ateismului s-a născut în aceste teritorii, nevoiți fiind chiar și unii ruși să se refugieze în România. Se merită de amintit aici pe Mitropolitul Nicolae al Rostovului, împreună cu duhovnicul său Ivan Culâghin, clerici și mireni au venit în anul 1943 în România. El a fost primit la mănăstirea Antim din București, unde a fost și un îndrumător spiritual al mișcării spirituale Rugul-Aprins. Nefiind respectată înțelegerea cea de trei zile, puțini au reușit să treacă de cealaltă parte a Prutului. La venirea trupelor ruse pe teritoriul Basarabiei în episcopia Hotinului, slujeau 493 preoți și 440 de cântăreți. Dar din cauza persecuțiilor ce le-au avut de suferit din cauza armatei bolșevice, numărul preoților și cântăreților refugiați ce au reușit să se refugieze în România din cuprinsul episcopiei Hotinului este următorul: *din județul Bălți au fost refugiați 94 de preoți și 7 cântăreți, din județul Hotin au fost refugiați 71 de preoți și 6 cântăreți, din județul Soroca au fost refugiați 72 de preoți și 12 cântăreți.*⁸⁹

Dacă pentru unii preoți și credincioșii din cuprinsul episcopiei Hotinului, locul de refugiu a fost teritoriul de cealaltă parte a Prutului, pentru unii țara de refugiu a fost Germania. Sosiți în România, preoții și credincioșii Basarabeni, au fost întâmpinați de către populația română și autorități cu durere în suflet pentru cele întâmplate. Unii fiind luați de a petrece un timp în familia și casele lor.

Acestea sunt punctele cele mai importante din activitatea misionară a episcopiei Hotinului, care timp de secole cunoaște o activitate rodnică și mântuitoare. Sunt și multe altele teme frumoase legate de această episcopie ce merită a fi cercetate și scoase la lumină.

⁸⁷ ***, *Hirotonii*, în *Episcopia Hotinului*, Anul VII, Nr. 3-4 (1930), p. 29.

⁸⁸ Antonina Sârbu, *Preoții refugiați din Basarabia: destine de martiri*, în *Făclia Credinței*, octombrie 2009, nr. 22, p. 6.

⁸⁹ ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 1049, f. 2.

Bibliografie

Documente de arhivă:

1. ANRM, F. 1217, inv. 2, d. 38, f. 52.
2. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 189, f. 16.
3. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 189, f. 42.
4. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 189, f. 266.
5. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 204, f. 47.
6. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 275, f. 7
7. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 11.
8. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 15.
9. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 31.
10. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 69.
11. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 408, f. 76.
12. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 415, f. 2.
13. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 415, f. 4.
14. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 415, f. 5.
15. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 462, f. 15.
16. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 489, f. 209.
17. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 563, f. 11
18. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 563, f. 16.
19. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 572, f. 31.
20. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 825, f. 3
21. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 825, f. 16
22. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 825, f. 36.
23. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 825, f. 85.
24. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 854, f. 18.
25. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 854, f. 20.
26. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 1048, f. 3.
27. ANRM, F. 1217, inv. 1, d. 1049, f. 2.

Lucrări generale:

1. Бердниковб, Пантелеимон, Игумен, *Миссиология*, Белгород, 2010
2. Drăgoi, Eugen, *Arhiepiscopul Dr. Antim Nica Prinos la centenarul nașterii*, Edit. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2008
3. Leu, Grigorie, ep., *Confesiuni și secte, studiu istoric-misionar*, Edit. Tipografia cărților bisericești, București, 1929
4. Pasat, Valeriu, *Calvarul. Documentarul deportărilor de pe teritoriul RSS Moldovenești, 1940-1950*, Edit. Rosspen, 2006
5. Idem, *RSS Moldovenească în epoca stalinistă, 1940-1953*, Edit. Cartier, 2011
6. Stăniloae, Dumitru, pr. prof., dr., *Ortodoxie și Româanism*, Edit. Albatros 2008
7. Simonopetritul, Emilianos, arhim., *Cateheze și cuvântări*, Ediția a II-a, Trad. diac. Ioan I. Ică jr., Edit. Deisis, Sibiu, 2001

Studii și articole:

1. Bria, Ion, pr, *Destinul Ortodoxiei*, Edit. IBMBOR, București 1989
2. Bucevschi, O., diac. Prof., *Hristos în Biserică și lume*, în *MO*, an. XV, nr. 9-10, (1963)
3. Cerneavschi, Ion, pr, *Fondul misionar*, în *Episcopia Hotinului*, Anul IV, Nr. 11-12 (1927)
4. Idem, *Fondul misionar*, în *Episcopia Hotinului*, Anul IV, Nr. 11-12 (1927)
5. Ciopron, Partenie, ep., *Pastorală de Sfintele Paști 1942*, în *Biserica Basarabeană*, an. I, nr. I
6. Comșa, Gr. Dr, *Secretul Misionarismului*, în *Misionarul*, An . I, 1929
7. Ch, Gr., B. pr., *Noua ofrandă a scrisului bisericesc din eparhia Hotinului*, , în *Biserica Basarabeană*, An. II, Nr 7
8. Chifu, Iulian, *Rusificarea sub falduri sovietice*, în *Dosarele Istoriei*, Nr. 11 (39), 1999
9. Doliscinski, I., pr., *Proiectul de unificare bisericească elaborat de Ministerul Cultelor*, în *Luminătorul*, an. LVII, 1 Decembrie 1924, nr. 33
10. Iavorschi, Dionisie, *Darea de seamă pe anul 1928, a secției administrative din episcopia Hotinului, Despre credincioși*, în *Episcopia Hotinului*, anul VI, nr. 7, (1929)
11. Leu, Grigorie, ep., *O nouă erezie în Basarabia*, în *BOR*, An. XLVII, Nr. 3, 1929
12. Idem, *Biserica Ortodoxă română și Celelalte confesiuni, Profilul Romano-Catolicilor.-Apariția sectelor*, în *BOR*, An. XLVI, Nr. 8 (569), august 1928
13. Niță, S., *Protestul Basarabiei contra rășluirei episcopiei Hotinului* în *Luminătorul*, an. LVIII, 1 ianuarie 1925, nr. 1
14. Olaru-Cemârtan, Viorica, *Deportări. 12-13 iunie 1941 primul val de deportări în masă din Basarabia, Ororile Bolșevismului*, în *Timpul*, 5 iunie 2009
15. Popescu, D. pr., *Congresul anual al misionarilor din eparhia Hotinului*, în *Episcopia Hotinului*, Anul XIII, Nr. 6 (1939)
16. Idem, *Darea de seamă generală a secției culturale pe anul 1938-1939. Activitatea misionară în eparhie*, în *Actele, dezbaterile și hotărârile adunării eparhiale în sesiunea ordinară din anul 1939*, Tipografia – Bălți
17. P. S. V. *Cronica internă, Știri din județul Hotin*, în *Misionarul*, An. 2, 1930, p. 73
18. Sârbu, Antonina, *Preoții refugiați din Basarabia: destine de martiri*, în *Făclia Credinței*, octombrie 2009, nr. 22
19. Tanasiev, A., pr., *Darea de seamă generală a secției economice pe anul 1938-1939*
20. ***, *Cuvânt despre Episcopia Hotinului*, în *Cugetul Moldovenesc*, An. IV, Nr. 5-7, 1935
21. ***, *Intervenții oficiale și memorii. În legătură cu Proiectul de unificarea Bisericii Române-Trecerea Episcopiei Hotinului la Mitropolia Bucovinei*, în *Luminătorul*, an. LVII, nr. 34, 15 Decembrie, 1924
22. ***, *Episcopia Hotinului în Situația Bisericii Ortodoxe Române, pe anii 1935-1938, Rapoartele generale ale Consiliului Național Bisericesc*, Tipografia Cărților Bisericești, București 1938
23. ***, *Inaugurarea Tipografiei eparhiale*, în *Episcopia Hotinului*, Anul XIV, Nr. 2 (1940)
24. ***, *Proces Verbal – Ședința Delegației permanente din 3 Decembrie 1938*, în *Situația Bisericii Ortodoxe Române, pe anii 1935-1938, Rapoartele generale ale Consiliului Național Bisericesc*, Tipografia Cărților Bisericești, București 1938

25. ***, *Procesul – verbal Nr. 2. din 6 august, 1924*, în *Lucrările congresului al doilea eparhial al Episcopiei Hotinului, 6 – 11 august 1924*, Tipografia Eparhială, Chișinău, 1924
26. ***, *Procesul – verbal Nr. 22, din 10 august, 1924*, în *Lucrările congresului al doilea eparhial al Episcopiei Hotinului, 6 – 11 august 1924*, Tipografia Eparhială, Chișinău, 1924
27. ***, *Adunarea Eparhială a Episcopiei Hotinului. Secția culturală*, în *Biserica Basarabeană*, An. II, Nr. 5-6
28. ***, *Mulțămiri publice*, în *Biserica Basarabeană*, An. I, 1942, Nr. 6
29. ***, *Hirotonii*, în *Episcopia Hotinului*, Anul VII, Nr. 3-4 (1930)